

EUROPOS SĄJUNGA
Europos fondas trečiųjų
šalių piliečių integracijai

Viešoji įstaiga

Nacionalinė regionų plėtros agentūra

Projekto EIF/2009/3/26/PG/2 elektroninis laikraštis nr. 11

2010 m. gruodžio mėn.

TREČIŲJŲ ŠALIŲ PILIEČIŲ INTEGRACIJA LIETUVOJE

DELFI GRUPĖ

Globalizacijos procesų įtakoje Lietuva vis labiau tampa atvira pasaulio dalimi, kurioje emigracija ir imigracija tampa kasdieninio gyvenimo dalimi. Emigracija ir imigracija kelia vis naujus iššūkius. Dėl emigracijos Lietuva praranda dalį savo visuomenės, galinčios kurti šalies gerovę ir ateitį, ir tai jau kelia rūpestį ne tik šalies politikams, tačiau ir darbdaviams, švietimo, socialinės apsaugos ir kitų sričių atstovams. Imigracija yra priešingas reiškinys, kai į šalį atvykstama dėl įvairių priežasčių. Nors emigracija ir imigracija yra simetriški – išvykimo ir atvykimo – reiškiniai, jų keliami iššūkiai, problemos, sprendimai yra visiškai nesimetriški, keliantis visiškai skirtingo pobūdžio klausimus. Imigracija kelia įstatymines, darbo rinkos, daugiakultūriškumo (kalbų ir kultūrų skirtumų), socialinės pagalbos ir kitus klausimus. Lietuvai tai naujas iššūkis, kadangi šiuolaikinė Lietuva visada pasižymėjo demografiškai išreikštu tautiniu grynumu, stipriu tautinio tapatumo susivokimu, todėl globalizacija šaliai tampa vis didesniu iššūkiu tiek juridiniais, tiek demografiniais, tiek kultūriniais, tiek ir socialiniais bei švietimo aspektais.

2010 m. lapkričio 3 – 5 dienomis įvyko Delfi grupė, kurią vedė profesorius Jonas Ruškus. Suburta Delfi (orakulų) grupė. Delfi grupės metodas reiškia, kad su nagrinėjama problema susiję asmenys kartu identifikuoja esamas problemas bei iššūkius ir projektuoja sprendimus problemoms spręsti. Problemų ir iššūkių bei jų sprendimų identifikavimas vyksta remiantis grupės dalyvių patirtimi, patirtis aptariant kartu, jas interpretuojant ir diskutuojant su kitais grupės dalyviais. Tokiu būdu, remdamiesi patirtimi, interpretacijomis ir diskusijomis, per dvi dienas grupės dalyviai išsakė 68 imigracijos iššūkių ir 89 imigracijos problemų sprendimų požymius. Visi požymiai diskusijos

metu buvo rašomi visiems matomoje vietoje ant sienos Microsoft PowerPoint programos ir kompiuterinės technikos pagalba, todėl dalyviai turėjo galimybę tikslinti savo mintis, kurios vėliau buvo perkeltos į analizės matricą.

Visi 157 imigracijos iššūkių (68) ir jų sprendimų (89) požymiai buvo perkelti į dvi, iššūkių ir sprendimų, struktūruotas anketas, kur kiekvienam požymiui buvo patikti ranginio tipo skalės atsakymai. Imigracijos iššūkių anketoje buvo pateikti du atsakymai: *Kiek tai yra iššūkis mums, Lietuvai?* Ir *Ar realiai praktikoje esate su tuo susidūrę, patyrę, stebėję?*. Šiais atsakymais į imigracijos iššūkių požymius buvo siekiama sužinoti, kokios svarbos/reikšmės yra įvardintas iššūkis (pirmasis atsakymas) ir kiek šis imigracijos iššūkis vyksta realiai (antrasis atsakymas). Imigracijos iššūkių sprendimų anketoje buvo pateikti trys atsakymai: *Ar tai yra skubios priemonės, siekiant sėkmingos imigrantų integracijos?*, *Ar realiai praktikoje šios priemonės vyksta, veikia?* ir *Koks tikėtinas šių priemonių efektyvumas integruojant imigrantus?*. Šiais atsakymais į imigracijos iššūkių sprendimą buvo siekiama sužinoti, kaip ekspertai vertina įvardintų imigracijos iššūkių sprendimų svarbą (pirmas atsakymas), taikymą praktikoje dabartiniu metu (antras atsakymas) ir numanomą sprendimų efektyvumą (trečias atsakymas). Į kiekvieną integracijos iššūkių požymį buvo atsakyta du kartus, o integracijos iššūkių sprendimų požymį – tris kartus (žr. 1 ir 2 lentelės, taip pat 1-ą priedą, kuriame pateiktos delfi grupės dalyvių sudarytos ir pildytos anketos). Ekspertai užpildė anketos matricą, duomenys buvo suvesti duomenų statistinės analizės matricą SPSS 11, kurios pagalba duomenys buvo analizuoti taikant aprašomosios statistikos metodus (vidurkiai M, neparametrinis testas Kruskal-Wallis, $p \leq 0,01$).

Grupėje išsakytos mintys apie imigraciją:	Kiek tai yra iššūkis mums, Lietuvai?			Ar realiai praktikoje esate su tuo susidūrę, patyrę, stebėję?		
	Mažas	Vidutinis	Didelis	Neteko	Teko	Tenka nuolat
Visuomenėje yra daug stereotipų	●	●	●	■	■	■
Esame tolerantiški, kol jų nėra šalia mūsų	●	●	●	■	■	■

Žvalgomojo tyrimo focus grupė atlikta VšĮ Nacionalinėje regionų plėtros agentūroje Šiauliuose, įgyvendinant projektą „Regionų socialinės partnerystės tinklų kūrimas Lietuvoje“. Tyrime dalyvavo Vilniaus, Panevėžio, Šiaulių, Kelmės, Klaipėdos, Kauno miestų atstovų dirbančių „Prekybos, pramonės ir amatų rėmuose“, „Darbo biržose“, policijos komisariato migracijos poskyryje, vieno iš miestų savivaldybės Socialinės paramos skyriuje bei kitose organizacijose, susiduriančiose ir

sprendžiančiose imigracijos klausimus. Pagrindinis tyrimo instrumentas buvo struktūrizuota apklausa raštu. Klausimyno turinį sudarė požymių sistema, grindžiama teorine objekto operacionalizacija ir focus grupės metu išsakytais požymiais. Struktūrizuotos apklausos imtį sudarė asmenys, dalyvavę Focus grupėje, taip pat Šiaulių ir Tauragės miestuose gyvenantys imigrantai ir jų sutuoktiniai ar šeimos nariai, Kauno miesto tarptautinių savanorių koordinatoriai, Kelmės policijos migracijos skyriaus darbuotoja (-s), Kauno miesto Raudonojo kryžiaus pabėgėlių dienos centro socialinė darbuotoja, o taip pat kitų Kauno miesto institucijų bei nevyriausybinių organizacijų socialiniai darbuotojai, savo profesinėje praktikoje sprendžiantys imigracijos klausimus (2). Anketų grįžtamumo kvota lygi 89%.

Analizuojant duomenis buvo naudotas Leonardo Da Vinci Europos sąjungos programos Olandijoje sudarytas imigrantų sėkmingo integravimo į visuomenę modelis (Logger C., Paulsen N., Rothfus J. *Integration & Citizenship. Integration of immigrants and refugees toward citizenship in a democratic society*). Šis modelis labai pravartus tuo, kad ne tik įvertina imigrantų integracijos į visuomenę veiksnius, tačiau ir numato priemones, kurios yra veiksmingos siekiant sėkmingos imigrantų integracijos plėtojant pilietiškumą demokratinėje visuomenėje. Todėl jau delfi grupės metu klausimai ekspertams buvo keliami numatant analizės struktūrą, atliktą pagal minėtą Olandijoje sukurtą modelį. Sėkmingos integracijos modelis numato du esminius demokratinės visuomenės principus, daugiakultūriškumą ir įgalinimą.

Imigranto integracija į Lietuvos visuomenę kelia naujus iššūkius, susijusius tiek su visos visuomenės raida, tiek su imigravusio asmens trajektorijomis ir visuomeniniu dalyvavimu jam jaujoje Lietuvos visuomenėje. Akivaizdu, kad plečiantis imigracijos reiškiniai, auga ir visuomenės daugiakultūriškumas. Visuomenėje daugėja kitataučių, kurie neretai atsineša savo bendravimo įpročius, vertybes, poreikius. Lietuva negali į tai nereaguoti, dar daugiau, privalu reaguoti taip, kad į šalį atvykę asmenys būtų gerai priimti, nes akivaizdu, jei imigrantai patirs regimas ir neregimas kliūtis, atstūmimą ir atskirtį, jų integracija taps problemiška, problemos bumerangu sugrįš Lietuvos visuomenėn. Ne tik imigranto įgalinimas yra svarbu, ypač reikšminga svetingos Lietuvos gyventojų nuostatos, tinkamas specialistų parengimas, institucijų prieinamumas, aiški socialinė politika. Socialinė partnerystė yra esminis principas, numanantis imigracijos proceso dalyvių įvairias sąveikas, reikšmingus sprendimus, aktyvias veiklas. Analizė, išvados ir rekomendacija yra parengtos remiantis tarptautine patirtimi grįstu imigrantų ir pabėgėlių integracijos modeliu siekiant pilietiškumo (Logger, Paulsen, Rothfus, 2006).

Telkiamasis ties baziniais imigranto poreikiais yra vienas iš esminių imigrantų integracijos

veiksnių. Čia kertiniais dalykais tampa imigranto ir institucijų susikalbėjimas (kalbų mokėjimo klausimas), kultūrinių skirtumų pripažinimas, esminė informacija imigrantui, tarnybų prieinamumas, individuali pagalba imigrantui, konsultavimas dėl apgyvendinimo. Kad susikalbėtų imigrantas ir institucijų atstovai, privalu didinti kalbų mokymosi ir pagalbinių priemonių galimybes. Imigrantas turi turėti galimybę nesunkiai susirasti ir pasinaudoti lietuvių kalbos kursais, be to, tarnybų darbuotojai specialistai privalo turėti pagalbines priemones (susikalbėjimo žodynus, vertėjo paslaugas) arba patys mokėti bent vieną užsienio kalbą, kad tarnyboje darbuotūsi skirtingomis užsienio kalbomis galintys bendrauti specialistai.

Kultūrinių skirtumų klausimas suponuoja konkrečių tolerancijos ugdymo priemonių įgyvendinimą: televizijos ir radijo laidos lietuviams apie kitų tautų savybes, įvairiausi renginiai numatant ne monokultūrinį, o daugiakultūrinį dalyvavimą, kur skirtingų tautų žmonės asmeninio kontakto būdu gali geriau vienas kitą pažinti ir suprasti. Imigrantams taip pat būtinas lietuvių kultūros (istorijos, papročių, elgsenos) kursas, kuris gali būti integruotas kartu su kalbos kursais. Ypač svarbi esminės informacijos pateikimas imigrantui, pradedant specializuotais internetiniais tinklapiais, lankstinukais su reikalingiausia informacija ir didinant socialinių, medicininių, švietimo, viešojo sektoriaus institucijų atvirumą bei prieinamumą. Labai svarbus ir individuali pagalba, numananti individualų konsultantą, padedantį imigrantui susiorientuoti lietuviškoje socialinėje, kultūrinėje, institucinėje aplinkoje, prieiti prie esamų resursų ar net prisidėti prie naujų resursų kūrimas. Ši išvada ir atitinkamos rekomendacijos nurodo tam tikrą seriją veiksmų ir priemonių, kurios ne tik numano lengvesnį imigranto įsiliejimą į Lietuvos visuomenę, bet ir jo paties įgalinimą, savarankiškumą, svarbų tinkamai dalyvauti Lietuvos visuomeniniame gyvenime.

Telkiamasis ties imigrantų gyvenimo kokybe yra kitas esminis imigranto integracijos į Lietuvos visuomenę veiksnys. Deja, delfi grupė neišskyrė požymių, kurie apibūdintų tokį svarbų veiksnį kaip pasirinkimų kūrimas imigrantui. Pasirinkimų kūrimas numantų įvairių galimybių imigrantams numatymą ir tam tikrą durų toms galimybėms atidarymą. Šis faktas interpretuotinas tuo, kad imigracija ir jos politika Lietuvoje yra dar labai ankstyvoje fazėje, tuo tarpu pasirinkimų kūrimas kaip veikla labiau priskirtina labiau pažengusioms imigracijos srautais ir sprendimais šalims. Imigranto gyvenimo kokybė numano, kad aktualizuojamas imigranto atsineštos kompetencijos (profesinės, asmeninės, bendrosios ir pan.). Čia svarbus individualus konsultavimas, turimų kompetencijų atpažinimas, imigranto nukreipimas viena ar kita profesine ar socialine kryptimi. Kone esminis veiksnys yra socialinių tinklų kūrimas. Akivaizdu, kad be socialinių tinklų imigrantas atsiduria tikrame visuomenės užribyje, o tai sukuria ne individualias imigranto

problemas, bet realias visuomenines problemas. Todėl tinklų kūrimas yra esminė priemonė plėtoti sėkmingą imigranto integraciją. Čia ypač svarbu bendruomenių kūrimas ir palaikymas. Bendruomenių formos gali būti labai įvairios, formalios ir neformalios, tautiniu ir netautiniu (interesų, pomėgių, profesinių ir pan.) pagrindu. Labai svarbu, kad tos bendruomenės būtų atviros, sąveikautų su aplinka.

Susitelkimas ties kaimynyste, bendruomenės vystymu ir politika yra dar vienas esminis imigrantų veiksnys. Čia kol kas dar mažai aktualizuojamas visa aprėpiantis darbas, tačiau mažai aktualizuojamas dėl to, kad imigracijos mastai dar nėra dideli. Visa aprėpiantis darbas numano jautrias socialines imigrantų situacijas, numanančias imigrantų vaikų tinkamą įsiliejimą į Lietuvos švietimo sistemą, taip pat pagyvenusių asmenų ar sergančių asmenų socialinę ir medicininę globą. Kol kas ši tema nėra aktualizuojama, tačiau akivaizdu, kad didėjant imigracijos mastams, augs ir šie socialinio jautrumo klausimai. Nesprendžiami jie gali sukelti dideles problemines situacijas, kurios gali atsigręžti į pačią Lietuvos visuomenę.

Atitinkamai, labai svarbi kova prieš diskriminaciją, kuri turi būti orientuota į teigiamos daugiakultūrinės patirties konstravimą. Kaip labiausiai prasminga ir, tikėtina, efektyviausia veikla pripažintas savanorystės plėtojimas šioje srityje. Lietuvių savanorių įtraukimas (panaudojant esamas nevyriausybines organizacijas, studentų praktikas) leistų plėtoti minėtą individualų konsultavimą, didinti imigrantų prieinamumą prie resursų. Dar daugiau, būtina ieškoti priemonių, kaip į savanorišką veiklą įtraukti jau sėkmingai integravusiuosius imigrantus. Kita vertus, galima galvoti, kad sėkmingai integravęsi imigrantai gali dirbti ne tik savanoriškais pagrindais, bet ir gali būti įdarbinti į su imigrantais dirbančias tarnybas. Svarbu ir atskaitomybe grįstų rezultatų siekimas, kai sukuriama stebėsenos ir įsivertinimo sistema, leidžianti tiek specialistams, tiek patiems imigrantams atlikti integracijos proceso savianalizę siekiant didesnio imigranto savarankiškumo ir sociokultūrinės aplinkos prieinamumo.

Delfi grupė identifikavo išimtinai sociokultūrinius veiksnius, kurie nėra numatyti modelyje, kuriuo remtasi analizuojant grupės rezultatus. Atpažintas **vietos institucijų atsakomybės ir veiklų** svarba. Neišvengiamai imigracijos procesus sprendžia vietos institucijos – savivaldybės ir seniūnijos – todėl ir jose turi būti atpažintos atsakomybės, veiklos, priemonės. Todėl būtina vietos savivaldos institucijose inicijuoti diskusijas apie imigracijos procesus jų teritorijose, ieškoti problemų prevencijos būdų, didinti viešųjų paslaugų prieinamumą, plėtoti bendruomeniškumą. **Finansiniai imigranto situacijos sprendimai** taip pat turi būti apmąstomi, diskutuojami bei diskutuojami jau šiandien, tiek savivaldos institucijose, tiek nacionalinės politikos lygmenyje.

Vienaip ar kitaip finansinė parama imigrantams bus skirstoma, ir, kol nėra aiškių finansų skirstymo instrumentų, atlikti imigrantų finansinės paramos galimybių analizes.

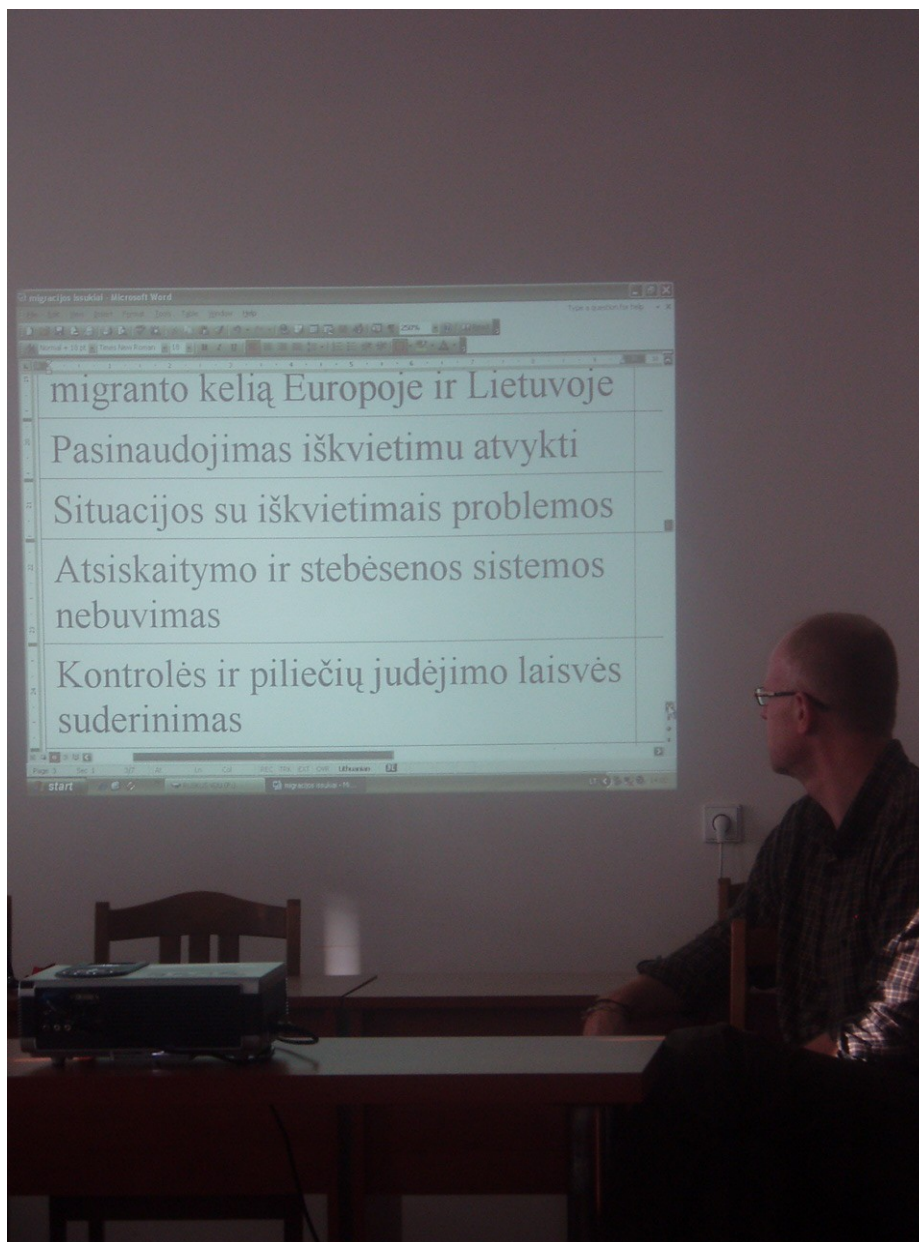
Sisteminis imigracijos reiškinio pažinimas numano, kad imigracijos klausimai turi būti reflektuojami iš esmės, ne trumpalaikių projektų ir kitų iniciatyvų metu, bet nacionalinės politikos mastu, kad esminiai principai ir priemonės būtų atpažįstamos visų bei realizuojamos konkrečioje imigranto integracijos praktikoje. Čia labai svarbu užsienio patirties analizė, identifikuojant nesėkmingos ir sėkmingos patirties aspektus, projektuojant nesėkmingos patirties pamokas Lietuvai bei sėkmingos patirties perkėlimo į Lietuvą galimybes.

Pabaigai tam tikra išvada ir rekomendacija, pagrįsta individualia ataskaitos autoriaus, kaip socialinio tyrinėtojo, refleksija. Delfi grupės patirtis parodė, kad ypač svarbu dabartiniame etape atlikti imigracijos atvejų Lietuvoje analizes. Akivaizdu, tai įvardijo ir delfi grupės dalyviai, kad imigrantų atvejai yra labai skirtingi, negalima visus imigrantus sudėti į vieną klasterį, sutraukti į vieną tipą. Būtina identifikuoti ir ištirti bent dešimt skirtingų imigracijos atvejų, nuo ypač nesėkmingos iki ypač sėkmingos. Tokia analizė leistų ne tik atskleisti imigrantų charakteristikas (toks tikslas būtų mažiau svarbus), bet ypač leistų identifikuoti Lietuvos vertybių ir įpročių, viešojo sektoriaus (švietimo, socialinių ir pan.) paramos sistemų prieinamumo, profesinio išitraukimo į darbo rinką ypatybes, atitinkamai daryti poveikį joms įvairiomis intervencijos formomis.

Akimirkos iš delfi grupės

Delfi grupės tyrėjas profesorius J. Ruškus

Mūsų kontaktai:

<p>Vilniuje J. Tumo – Vaižganto g. 9/1-63a, LT-01108 Vilnius Įm. k. 225008220 <u>Direktorė Aida Adeikienė</u> Tel. +370 41 55 20 61; +370 41 55 20 61 El. paštas aida@nrda.lt, info@nrda.lt</p>	<p>Šiauliuose VšĮ Nacionalinė regionų plėtros agentūra Šiaulių filialas Vilniaus g. 88, LT-76285 Šiauliai <u>Šiaulių filialo direktorė Erika Vitkevičienė</u> Tel. +370 41 55 20 61; +370 41 55 20 61 El. paštas: erika@nrda.lt, info@nrda.lt</p>
---	--

Projekto partneris:

LIETUVOS PREKYBOS,
PRAMONĖS IR AMATŲ RŪMŲ
ASOCIACIJA

El. laikraštį parengė projekto EIF/2009/3/26/PG/2
elektroninio laikraščio rengimo vadovė Agnieta Strodaitė.

